

האשה ביהדות

1. מקורות מחז"ל על הכח הנשי:

כששולח הקב"ה את משה לבשר לעם ישראל על מתן תורה (שמות יט' ג'): **וּמִשָּׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא אֵלָיו ד' מִן הַקֶּהָר לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתֹגִיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל. 'כה תאמר לבית יעקב ותדבר אל בני ישראל' - מפרש רש"י בשם המדרש ש'בני ישראל' הכוונה לגברים, ו'בית יעקב' הכוונה לנשים, והקב"ה פונה אל הנשים לפני הפניה לגברים.**

כאשר אמרה שרה אמנו לאברהם אבינו לגרש את הגר ואת ישמעאל אמר הקב"ה לאברהם: **"כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַיךְ שָׂרָה שְׁמַע בְּקוֹלָהּ כִּי בְיָצֵקְךָ יִקְרָא לָךְ נָרַע"** רש"י מפרש: **"למדנו שהיה אברהם טפל לשרה בנביאות"**

- **"בזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל ממצריים ובזכותן עתידים להגאל"**
- קביעת היהדות היא עפ"י האם. יהודי הוא מי שנולד לאשה יהודיה (גם אם אביו אינו).

איך ייתכן שאותה תורה הנתפסת בעיניים מערביות כמדכאת ומזלזלת בנשים, מביעה אליהן הערכה וחשיבות בהזדמנויות רבות? איך ייתכן שאותה תורה שאומרת **"נשים דעתן קלה"**, שמדירה נשים מקיום מצוות רבות, וממקמת אותן בעזרת הנשים האחורית בבית הכנסת, פונה אליהן ראשונות בנתינת התורה, ותולה את כל זכות הגאולה שהיתה ושתהיה דווקא בנשים?
זלזול או כבוד? דיכוי או חשיבות? שיוויון או אפליה?

2. מהו אדם?

"זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיִּבְרָךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמֵם אָדָם בְּיוֹם הַבְּרָאָם" (בראשית ה, ב) אמר ר' אלעזר, כל אדם שאין לו אישה אינו אדם, שנאמר **"זכר ונקבה בראם... ויקרא את שמם אדם"** (תלמוד בבלי, יבמות סג עמוד ב)

בבריאת העולם יצר ה' מערכת מופלאה שנקראת **"אדם"**. מערכת זו מורכבת משני חלקים המחוברים ביניהם בקשר נישואין – גבר ואשה. כל חצי בנוי אחרת, קיבל כלים שונים המותאמים לחלקו בריקוד המשותף, וכשהם מתאחדים וכל אחד מהם ממלא את ייעודו, מגיע האדם להשלמתו. את הברכה **"ברוך אתה ה' יוצר האדם"** לא מברכים כשנולד תינוק חדש או בברית, אלא תחת החופה. פה במעמד הנישואין נוצר עפ"י התורה אדם.

3. שיוויון/ זהות/ הפליה

... בהצגתם הבראשיתית של איש ואשה, מורה על שיווי אצילותם המוחלט ועל מלוא אחידותם של איש ושל אישה במושג אדם שנברא בצלמו ובייעודו. **"צלם אלוקים"** מקיף את שני המינים. איש ואשה יחדיו ממצים מושג אדם. שניהם ברא ה' באותה ישירות ובאותה רצייה תכליתית: **"זכר ונקבה ברא אותם"**.
(פירוש רש"י הירש, על בראשית א, כז)

ודבורה אשת לפידות היא שופטה את ישראל בעת ההיא – וכי מה טיבה של דבורה שהיא הייתה שופטת את ישראל בעת ההיא ומתנבאה עליהם, והלא פינחס בן אלעזר היה בימים ההם? מעיד אני עלי את השמים ואת

הארץ – בין ישראל בין עכו"ם, בין איש בין אישה, בין עבד בין שיפחה, הכל לפי המעשה שהוא עושה, כך רוח הקודש שורה עליו" (תנא דבי אליהו רבא ט')

גבר ואשה אינם זהים, הם שווים בערכם כצלם אלוקים, ויש סיבה ומשמעות להבדלי הכלים והתפקידים שקיבלו. כשכל אחד מבני הזוג מכיר בכלים שלו ובתפקידים המיוחדים לו, הוא חש הגשמה עצמית, והתא המשפחתי והעם המורכב מתאים – משגשגים.

בין שווה לזהה - הרב מרדכי נויגרשל: נקודת המוצא של היהדות בדבר ההבדלים ביחס לגברים ולנשים היא ששני המינים שונים זה מזה. ולכן כל הבדל בהתייחסות הנובע מההבדלים האמתיים הקיימים בין שניהם, אינו אפליה אלא יצירת שוויון. אם נותנים לשני יצורים שונים טיפול זהה אין זו השוואה אלא אפליה. אחד מהם לא קיבל את הטיפול הראוי לו. היחס אינו זהה אבל הוא שווה. שוויון זהות אינם אותו דבר, שוויון ניתן לעשות גם בין השונים ואילו זהות ניתן ליישם רק בין זהים.

4. תפקידים שונים < מבנה שונה > יצירת מערכת שלימה

האשה יותר קרובה לגן עדן – לשלמות – מהאיש, לפיכך חייבת היא בפחות מצוות. (מתוך מהר"ל ב"דרוש על התורה")

הרש"ר הירש (פירוש הרש"ר הירש לתורה, ויקרא כג' מג'):

"פטור הנשים משאר מצוות עשה שהזמן גרמן איננו יכול להיות תלוי בפחיתותן; כאילו התורה סבורה, שאין הן ראויות לקיים אותן מצוות. אלא נראה לנו לומר כך: התורה לא חייבה את הנשים במצוות אלה, מפני שאין הן זקוקות להן. שהרי זה כל עצמן של מצוות עשה שהזמן גרמן: הן מבטאות אמיתות, מחשבות, עקרונות והחלטות על ידי מעשים סמליים; והן מחדשות ערכים אלה מפרק לפרק, למען נשיב אותם אל ליבנו ונגשים אותם במעשינו, והתורה מניחה שיש לאשה דביקות יתירה ונאמנות של התלהבות לייעודה; והנסיגנות המזומנים לה בתחום ייעודה – סכנה מועטת נשקפת לה מהם; משום כך לא היה צורך להטיל עליה את כל המצוות, המוטלות אל האיש; כי האיש טעון זירוז חוזר ונשנה לנאמנות בקיום ייעודו; ויש צורך לחזור ולהזהיר אותו מפני כל רפיון במילוי תפקידו"

מתוך מאמר של הרב אליעזר מלמד:

הרגש המקבל והמתרשם מסוגל לקלוט את האמונה ביותר טבעיות וחיוניות. מצד זה האשה קרובה יותר לעניין האלוקי, ומצד זה היא יותר כללית. שכן מתוך ההופעה האלוקית הכללית שמחיייה את העולם נמשכות כל ההגדרות העקרוניות שהשכל מברר ומגדיר. מעלה זו שבאשה נעוצה בחומר שממנו נוצרה. האדם נוצר מהעפר, והאשה מחומר מעודן יותר - מצלעו, וכיוון שהחומר שממנו נבראה האשה משובח יותר, היא יכולה באופן טבעי לקלוט יותר את העניין האלוקי. האינטואיציה הנשית קרובה יותר לאמונה, ולכן גם בלי התיווך של מצוות ממוקדות שהזמן גרמן, יכולות הנשים להתקשר באופן עמוק לתורה ולמגמתה. ואילו הגברים נזקקים ללימוד התורה התמידי ולמצוות שהזמן גרמן כדי לבסס בקרבם את ההתקשרות לאמונה ולתורה.

אותה תכונה המאפשרת לאשה לקלוט ולקבל את העניין האלוקי, מאפשרת לנשים לקלוט את היסודות הגבריים ולממש אותם בחיים. הכח הגברי מסוג להגדיר את הרעיון, אבל הנשים מסוגלות יותר לממשו בחיים. תחילת יצירת הוולד אצל הגבר, אבל האשה מפתחת אותו ברחמה, מולידה ומיניקה ומגדלת אותו בפועל. לכן הנשים הן עיקר הבית, והן שזוכות לעסוק יותר באידיאל הגדול של בניית המשפחה.

אולי לכן, כאשר מדברים על כלל העברת המסורת הישראלית נאמר (משלי א, ה): "אל תישוש תורת אמך", שהיסוד הראשון בחינוך הוא בניית הקשר הטבעי הכללי עם הקב"ה ותורתו, תכונה שבולטת יותר אצל הנשים. לעומת זאת, הדרכת האבות ממוקדת וגם מייסרת - "שמע בני מוסר אביך", מפני שקליטת החינוך מהאבות היא יותר מלאכותית.